

ምዕድልስ አምን ወለዛልም ቀራራቱ ድድ ኤረትርያ

(37ይ ክፍል)

ካምሳይ ምዕራፍ

እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ

ተርጀመት፡ መሐመድ እድሪስ መሐመድ

ተሕሊላይ ቅራኣት እግል መሐደረት ነፈር ድወል ምዕድልስ አምን መኔዕ ምን ኤረትርያ ክምሰል ትፈረዐ ዲብ ዮም 14 ኖቨምበር 2018 ሱፈረእ 15 ደውለት አንፋር ምዕድልስ አምን (ሓብራት ሕኩማት አሜሪካ፡ ፋሰዮ፡ ቻይና፡ ብሪጣንያ፡ ፈረንሳይ፡ አቶብያ፡ ፖላንድ፡ ቦሊቭያ፡ ፔሩ፡ ሽወደን፡ ኢኳቶርያል ጊኒ፡ ካዛክስታን፡ ኣይቮሪኮስት፡ ኩዌት ወሃላንደ) እግለ እብ ብሪጣንያ ወቅብለት አየርላንድ መኔዕ ምን ኤረትርያ እግል ልትረፈዕ፡ ለቀርቦ ይማም ቀራር ዕልብ 2044፡ ዲብ ጀልሰት ዕልብ 8398 ናቀሸዮ እቱ። ለጀልሰት ለመርሐ ወድ ቻይና ሰፊር ማጃውቹ “ እብ አሳስ ናይ ቃኑን ምዕድልስ አምን ማደት 37፡ ወካይል ጅቡቲ፡ ኤረትርያ ወሶማል ዲብ እለ ጀልሰት እለ እግል ልሻርኮ እትላኬ” ቤለ።171 ለይማም ህዩ እዴክ እንዴ ረፍዐክ እግል ሶት ቀርቦ። እብ ክለን አዕደ ወድል ምዕድልስ አምን ሰበት ተአዩደ ህዩ ክምሰል ቀራር እድንያይ ምልስ አምን ዕልብ 2444 እንዴ ገብአ ረስሚ ሐልፈ። ዲብ ዮም 23 ዲሰምበር 2009 እብ ቀራር ምዕድልስ አምን ዕልብ 1907 ለሐልፈ ኢዳድል ለትመሀዘ መኔዕ ዲብ ረአስ ኤረትርያ እብ ቀራር 2444 ክምሰል ትሸጠቦ ህዩ፡ ርኢስ መዕድልስ አምን እግለ ሸሬሕ እግል ለሀቦ ለትዳለዮ አንፋር ድወል በክት ሀቦ። እምበል ሰፊር ኣይቮሪኮስት ህዩ ክሎም ሱፈረእ አንፋር ድወል ዲብ ምዕድልስ አምን እብ ክእነ ለተሌ ደርብ ሕድ ሸሬሕ ሀቦው።

1. ብሪጣንያ

ሰፊ ጥያቄዎች ዲብ ምጅልስ አምን ካረን ቤሪስ “አንፋ ምጅልስ አምን እግል እሊ መኔዕ እሊ ምን ኤረትሮፕ ለረፊዕ ቀራር ዕልብ 2444 (2018) እብ ታመት ክርን ተእዪዶም ሐምድ። እግል እሊ ዲብ ረክስ ኤረትሮፕ ቅሩር ለዐለ መኔዕ እግል ልትረፊዕ ዲብ እትፋቅ ለትበጸሐ፡ ሰላም ወአምን መንጠቀት እግል እንዴ ትሳነ ኤረትሮፕ ጠለብ ምጅልስ አምን ዲብ አትመሞት እበ አርኤቱ አሆተ ምስዳራት ቱ” እት ልብል ሸርሐ።172

ዲብ ሰነት 2009 አምን ወሰላም መንጠቀት እኩይ ክምሰል ዐለ ምጅልስ አምን ዲብ ረክስ ኤረትሮፕ መኔዕ ክምሰል ሓሊፈ ሰፊ ጥያቄዎች ሰነ ወአምን ለአምር። ዝያደት ከምን ክምሰለ አሰልፍ ለሸርሐናሁ እብ ብዕድ ለትፈንተ አስባብ ብረጣንዩ እግል ኖሰ እብ ገበይ ሰፊ ለዐለ ማርክ ልያል ግራንት እንዴ ወዴት ለሻፈከት እቱቱ።

1. ሰፊ ካፍረን ቤሪስ እግል “ ኤረትሮፕ ጠለብ ምጅልስ አምን እግል አትማም ለነስአተ አሆታይ ምስዳራት” ለቤለቱ ሚ ክምሰል ዐለ ኢሸርሐት። ሕኩመት ኤረትሮፕ ምን ሰልፍ እግል እብ ምጅልስ አምን ዲብ ረክስ ኤረትሮፕ ለቀርበት ሸክወት፡ ደሊል ለአለበ ሰበት ተ ራፍደታ ተ። ክምሰልሁመ “ መራቅባይ ሐሽም ሶማል ወኤረትሮፕ” ዲብ ደንጎብ፡ ኤረትሮፕ “ሐረከት ሸባብ ሶማል” ናይ ማል ወዐስከርያት ሰዳይት ክምሰል ሀበት ለለአክድ እስባት ክምሰል ኢትረከበ ሕቡር ዐለ። እግል እለ አምን እለ ህዩ ምጅልስ አምን ኖሱመ ዲብለ ምን ኤረትሮፕ መኔዕ ለረፍዐ እቡ ቀራር ዕልብ 2444 ሸሀደዩ። ሰበት እሊ ሰፊ ጥያቄዎች እግል ሀረብ እንዴ ትቤ ለቀደመቱ ሰብብ አሳስ አለቡ። ለዲብ ረክስ ኤረትሮፕ ለትአሰሰት ሸክወት ምን ሰልፈ አምን ለይዐለት እለ፡ እንዴ አትሌነ እበ እንወድሑ ስያስያይ አትሻካት ለሐልፈ ፋሽለት ወለትመሀዘት ሸክወትተ ለዐለ።

2. አቶብዩ

ሰፊ አቶብዩ ታዩ እስቀስላሴ ዲብ ቀደመዩ ሸሬሕ፡ “ቀራር ዕልብ 2444 (2018) ሐሊፉ እምበል ተሐፍዝ እብ ፈርሐት ቱ ለእትከበቱ። ብረጣንዩ ወክሎም አንፋር ምጅልስ አምን እግል እሊ ቀራር እሊ ለተአይድ ሶት ህዩቦም ህዩ ሚዛን ዐቢቱ ለነህይቡ። ዲብለ ሐልፈ አውረሐት ዲብ መንጠቀትነ ወራት ዐማር አውለውየት ለሀበ አሳስያይ ተቅዩር ማጽእ ህለ። ድወል መንተቀትነ ዕላቃተን ዲብ ዳይመት ሓለት እግል ብልሰት ምዕራፍ ሐዳስ ካስታት ህለዩ። እሊ ህዩ ለዲብ ፍንጌ ገባይል መንጠቀትነ ለህለ ታሪካይት ዕላቀት ለለርኤቱ። እሊ ህዩ ዲብ ፍዕል (ልጅነት መኔዕ) እብ ዓመት ህዩ ዲብ ንዛም መኔዕ ተእሲር ዐቢ ካልቅ ቱ። ክምሰልሁመ ናይ መንጠቀት ወእድንዩ ሰላም ወመስኩበት ዲብ አከዶት አህምየት ዐባይ ቡ። ዮም እግል እሊ ቀራር እሊ፡ መንጠቀት ቀር አፍሪቀ ዐቢ ታሪካይ ተጠውር ዲብ

ልትረኤ እቱ ለህላ ወክድቱ ሓለፍናሁ። ፍንጌ ኤረትሮፕ ወአቶብዩ ክሉቅ ልህላ መትቀራራብ ህዬ እበአማን እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ ተርጀመት፡ መሐመድ እድሪስ መሐመድ ቀደም እለ ርኡይ ለኢሊአምር ናይ ዓም አሆታይት ፍገሪት ለለአበጽሕ ቱ። እግል ናይ ስዖሰት መርሐለት መንጠቀት ቀር አፍሪቀ ወምንኬነ ለበድል ቱ። ምን እለ ገናዐት እለ እብ መትበጋስ ህዬ ርኡስ ወዘረእ ዐጄ ዲብ ጁላይ 2018 ምን ኤረትሮፕ መኔዕ እግል ልትረፊዕ እግል መነዘመት ምጅልስ ቅራን ረሰሚ ስኡል ዐለ” እት ልብል ሸርሐ።173

1. ክምሰለ ልትአመር ዲብ እለ ጋሪት እለ እግል አትፋቃድ፡ አቶብዩ ዲብ መደት ንዛም ወያኔ፡ እብ ምጅልስ አምን ዲብ ረኡስ ኤረትሮፕ ቀራር መኔዕ እግል ልሕለፍ እብ ሐቱ ጀህት፡ ክምሰል ወኪል ሰለ እዳራት አሜሪካ ጠያዐተ እግል አከዶት ህዬ እበ ብዕድ፡ እግል ዲብ መነዘመት ኢጋድ ለዐለ እለ ተእሲር እንዴ ትነፈዐት፡ እብ ዐቢ ወቅሎዕ ሰዳይት አሜሪካ እብ ፍንቱይ ህዬ እበ ዲብ እዳራት አሜሪካ ምህም አካን ለዐለ እለ ሙዲረት እድንያይ መነዘማት ሕፍዘት ሰላም ወአምን ወጠንያይ ምጅልስ አምን አሜሪካ ለዐለት ሴድያይት ውዛረት ካርጅየት ዲብ ቀድየት አፍሪቀ ወስፊረት አሜሪካ ዲብ ምጅልስ አምን እንዴ ገብአ ሸቄ ለዐለት ሰዛን ራይስ እንዴ ተአየደት፡ ዲብ እተሓድ አፍሪቀ ተእሲር ዲብ ክሉቅ ክልኦት ዕስ ዶር ተልሂት። ሐቆሁመ ርኡስ በራክ ኦባመ እግል ሰዛን ራይስ ጌምያይት ወጠንያይ አምን አሜሪካ እንዴ ወደ የመመየ።

2. እብ ወያኔ ለትትመረሕ ሕኩመት አቶብዩ ለዲብ ሰነት 2009 እብ ቀራር ዕልብ 1907 ለሐልፊ ዲብ ረኡስ ኤረትሮፕ ለትቀረረ መኔዕ፡ እሰባት ለአለቡ ለትፈብረክ “መራቅባይ ሐሽም ሶማል ወኤረትሮፕ” ደሊል ሳብት እግል ለአቅርብ እቱ ለኢቀድረ ክምቱ ዲብ ለአምር፡ እግል ኢልትረፊዕ ላኪን ዐቢ ስዖሰያይ ወዲብሎማስያይ ጸገም ትጸገመ። ለለአትፈክር ህዬ “ መራቅባይ ሐሽም ሶማል ወኤረትሮፕ” ዲብ ሰነት 2012 እብ ገሌ አንፋር ምጅልስ አምን፡ እብ ሰበትለ አቅረብዩ ተቅሪር ደሊል ሳብት እግል ለአቅርብ እብ ትሉሉይ ክምሰል ተሐሰበዩ፡ እግል ኤረትሮፕ ለለአሸኬ ለገብአ ልግበእ እሰባት ክምሰል አለቡ እግል ልልአም ትቀሰበ። ሰበት እሊቱ ህዬ፡ እግል ሰልፍ ኢነት ዲብለ ዲብ ዮም 27 ጁን 2012 አስክ ምጅልስ አምን ለአቅረብዩ ተቅሪር፡ ኤረትሮፕ እግል መሰልሒን ሶማል ክምሰል ትሰዴ ለለአክድ እሰባት ክምሰል አለቡ አስደ።174 ምሰል እሊ ክሉ ላኪን ኢቃኑናይ መኔዕ አስክ 13 ኖቨምበር 2018 አተላለ።

3. ሽወደን፡- ሰፊር ሽዌደን አሉፍ ስኩጅ ዲብ ምጅልስ አምን ዲብ ቀደመየ ክሊመት፡ “ዲብ ሐልፊት ሰነት ዲብ መንጠቀት ቀር አፍሪቀ፡ ኤረትሮፕ ወአቶብዩ እበ አትበገሰያሁ ለረኤናሁ ምህም ወታሪካይ ተጠውራት ዲብጠ መንጠቀት ለመጽአ

ዳይናሚክ ወሰንም ሐዳስ ተግውን ለአሳስ ምዕራፍ ትከሰተት። እሊ ህዬ እግለ ቀደም ገሌ ዕቁዳት ድድ ኤረትርዮ መቀይዳይ ምስዳራት ለትበሀለ አሰባብ፡ አዜ ክምሰል ኢህለ ዋዲሁ ህለ። ሰበት እሊቱ ህዬ እግል እሊ ቀራር እሊ አየድን” ዲብ ልብል ለሸርሐ።175

1. ሰፊር ሽዌደን እግለ “ ተጠውራት” ለቤለዩ ኢሸርሐዩ። ለተጠውራት ላኪን አግደ ወዲቅ ንዛም ወያኔ ወእግለ ዲብ ዮም 13 አፕሪል 2002 ለሐልፊ ቀራር መፈወድየት ሕዱድ ክምሰል ልትከበቱ ወእግል ፈጻልየቱ ዱሉይ ክምሰል ህለ ለአከደት ሕኩመት ሐዳስ አቶብዩ እብ ማርሒት ዶ/ር አቢዬ አሕመድ ምጽአቱ ቱ።

2. እብ ቃብል እሊ ናይለ ሰፊር ሽዌደን አሉፍ ለቤለዩ፡ ሰበብ ናይለ ዲብ ረአስ ኤረትርዮ ዲብ ሰነት 2009 እብ አሳስ ሳብዓይ ሚሳቅ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ለሐልፊ ቀራር መኔዕ፡ ሐርብ ኤረትርዮ ወቶብዩ አው ህዬ ፍንጌ ክልኢተን ድወል ለዐለት ኢሰላም ወኢሐርብ ቴለል ይዐለ።

3. ሰፊር ሽዌደን

ዲብለ ህግያሁ፡ እግለ 9 ሰነት ለወደ እብ ምጅልስ አምን ለሐልፊ፡ ዲብ ረአስ ኤረትርዮ ለትቀረረ መኔዕ፡ “ መቀይዳይ ምስዳራት” ብሂሉ ለለትዐጅብቱ። “ሓይስ ሰፊር” እግል ቀራር ምጅልስ አምን ዕልብ 1907 እብ ዋጅብ ለቀርአዩ ኢመስል። እሊ ቀራር እሊ እግል ስያደት፡ ሕርየት አምን፡ መስኩብት፡ ተጠውር ወዐቦት ኤረትርዮ ዱቅር ለአዘ ዮም ለአለቡ ስያስያይ እቅትሳድያይ ወዐስከርያይ መኔዕ ለከምከማቱ ለዐለ። ሰበት እሊ እብ ጌማምን ሰፊር ሽዌደን እብ ተፋሲል ንእዘመ ምኑ፡ እግለ ዐባዩ አርእስ ናይለ እኩይ ቀራር እሊመ ቃርኡ ምንዲገብእ ክምሰል ዓድየት ቀድየት መቀይዳይ ምስዳራት” እንዴ ቤለ ወኢሸርሐዩ ዐለ። እግል ለአትሳኔ ብህሉ ምን ገብእመ ለአካ ቱ። ምን ዎሮ እድንያይ ምጅልስ አምን እግል ዐዱ ልወክል ሰፊር፡ ክእነ ዐይነት ህግዩ እግል ትሰመዕ ህዬ፡ እግለ ራፎአ ለህለ እድንያይት መስኡልየት እብ ዓመት፡ እብ አውለውየት ህዬ እግል ቀድየት ሰላም ወአምን ለለአዜ ቱ

4. ካዛክስታን፦

ሰፊር ኬራት ዑመርም ዲብ ሸርሐ “ዮም ካዛክስታን እግል ቀራር ዕልብ 2444 (2018) ለለአይድ ሶት ሃይበት ህሌት። እሊ መባጥር እሊ ለነስአት እቡ ሰበብ ህዬ ዲብ አፍሪቀ ሰላም ወተቀድም ክምሰል ተአከደ ሰበት አግነዐት ቱ። ካዛክስታን እብ አሳስ ቀራራት 751 (1992) 1907 (2009)፡ እብ ቀድየት ሶማል ወኤረትርዮ፡ እግል ልጅነት (መኔዕ) ለትሸቄ ደውለት ምን ገብአት፡ ናይ እሊ ዮም ጅልሰት

ምጅልስ አምን ለአምጸአዩ አሆታይት ፍገሪት ክፋል ሰበት ገብአት፡ ሐበን ልሰመዐ። ዲብ መንጠቀት ቀር አፍሪቀ ሰላም እግል አምጸአት ዲብ ገብአ ወቀይ እበ ወዴቱ ዶርመ ትትሐበን። እሊ ዲብ ቀር አፍሪቀ ለትረኣ ተጠውር ህዩ፡ ዲብ አፍሪቀ ልግበእ ወብዕድ ባካት እዲነ እግል ትረኣ አከይመቅርሕ ዲብ አስከቦት ክምሰል መሰል እግል ልግበእ ክምሰል ቀድር” ሸርሐ።176

1. ካዛኪስታን ማሌ በህለት 23 ዲሰምበር 2009፡ ክፋል ናይለ ምጅልስ አምን ቀራር ዕልብ 1907 እንዴ ሓለፈ ዲብ ረኣስ ኤረትርዩ ኢቃኑናይ መኔዕ ሰበት ትቀረረ ለትከለቀ ኢፋሉታይ ፍገሪት ክምሰልተ “ሐበን” ክምሰል ልሰመዐ ሸርሐት። ዮም ህዩ ከዛኪስታን መኔዕ ምን ኤረትርዩ ዲብ ርፍዐት ዶረ ተአገዴ ሰበት ህሌት “ተሐበነት” ትብል ህሌት።

2. ሰፊር ኬራት ዑመርም፡ ምጅልስ አምን ዲብ ኤረትርዩ መኔዕ ወዲሁ ወረፍዑ ምስለ ዲብ ቀር አፍሪቀ ለህለ መሻክል ክሉ ረኣሱ መትጻባጥ ክምሰል አለቡ ምን ብዕዳት ወለዐል ሰኒ ክምሰል ወደ ለልትአመር ቱ።

3. ከዛኪስታን እግል “እብ መራቅባይ ሐሽም ሶማል ወኤረትርዩ” ለተአከበ ለትመሀዘ ሸክዋት፡ ምጅልስ አምን ዲብ እንዴ ረከዘ ቀራር እንዴ ኢለሓልፍ ፋዩሕ ወምህም መርመራታት እግል ልግበእ እቱ እስባት እግል ልቅረብ እሉ ጣልበት ምን ተዐሌ፡ ዮም እበአማን ምን ኤረትርዩ መኔዕ ምን ትረፈዐ እግል ለትሐብነ ወቀድረ ዐለ። እብ አሳስ ቀራራት 751 (1992)፡ 1907 (2009) “እግል ልጅነት መኔዕ ለትመርሕ ደውለት ሰበት ዐለት ቱ።